

**BƯỚC MỞ ĐẦU CHO SỰ HỢP TÁC TOÀN DIỆN
TRONG LĨNH VỰC NGHIÊN CỨU XÃ HỘI HỌC Ở VIỆT NAM**

Theo sáng kiến của Viện Xã hội học thuộc Viện Khoa học Xã hội Việt Nam và Trung tâm Xã hội học – Tin học thuộc Học viện Nguyễn Ái Quốc, ngày 3 – 5 – 1991 tại Hà Nội đã diễn ra cuộc tọa đàm thân mật giữa đại diện một số đơn vị và những cá nhân ở các tỉnh phía Bắc có quan tâm đến hoạt động nghiên cứu Xã hội học. Đến dự cuộc tọa đàm có Giáo sư Vũ Khiêu, nguyên Phó chủ nhiệm Ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam, thủ trưởng đầu tiên cơ quan nghiên cứu Xã hội học thuộc Ủy ban Khoa học Xã hội Việt Nam (nay là Viện Khoa học xã hội Việt Nam) và nguyên Tổng biên tập Tạp chí Xã hội học; Phó Tiến sĩ Đỗ Nguyên Phương, Phó Giám đốc Học viện Nguyễn Ái Quốc; nhà văn Xuân Cang, Ủy viên thư ký Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam, Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu Thông tin – Lý luận về giai cấp công nhân và công đoàn; Giáo sư Trương Lao, Viện trưởng Viện xã hội học kiêm Tổng biên tập Tạp chí Xã hội học; Phó tiến sĩ Chung Á, Giám đốc Trung tâm Xã hội học – Tin học; Phó tiến sĩ Nguyễn An Lịch, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội; đại diện Khoa Chủ nghĩa Cộng sản khoa học (Học viện Nguyễn Ái Quốc), Vụ tuyên truyền (Ban Tư tưởng – Văn hóa Trung ương), Vụ Chính sách xã hội (Ban Kinh tế Trung ương); Bộ môn Xã hội học (Đại học Tuyên giáo); Khoa Xã hội học (Trường Nguyễn Ái Quốc khu vực 1); Trường Đoàn cao cấp Trung ương, Viện Quy hoạch và Thiết kế nông nghiệp (Bộ Nông nghiệp và Công nghiệp thực phẩm), Viện Khoa học Lao động và các vấn đề xã hội (Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội); Viện Nghiên cứu thị trường và giá cả (Ủy ban Vật giá Nhà nước); Tạp chí Thông tin lý luận (Viện Mác – Lê nin); một số cán bộ cốt cán đầu tiên của Viện Xã hội học nay đã chuyển sang công tác khác; các đồng chí lãnh đạo và một số cán bộ Trung tâm Xã hội học – Tin học, các đồng chí phụ trách các phòng nghiên cứu của Viện Xã hội học và đại diện Tạp chí Xã hội học.

Trong không khí thân tình, Giáo sư Trương Lai đã phát biểu mở đầu cuộc tọa đàm, lược lại những bước phát triển của ngành Xã hội học ở Việt Nam và những khó khăn đang phải khắc phục, đặc biệt trong việc mở rộng trao đổi thông tin và hợp tác nghiên cứu. Đồng chí Viện trưởng Viện Xã hội học đã nêu bật sự cần thiết phải có sự bổ sung, phối hợp giữa các cơ quan trong việc triển khai các hoạt động nghiên cứu Xã hội học để đáp ứng những đòi hỏi chín muồi của thực tiễn. Nhằm đẩy mạnh các hoạt động phối hợp đó, theo đồng chí, hiện nay là thời điểm thích hợp xúc tiến việc thành lập Hội Xã hội học Việt Nam.

Phó tiến sĩ Chung Á đọc báo cáo chính đã nhấn mạnh đến sự lạc hậu và chậm trễ của ngành Xã hội học ở Việt Nam, nêu ra một số khó khăn của đội ngũ cán bộ nghiên cứu xã hội học đang hoạt động trong hệ thống trường Đảng hiện nay, từ đó đề xuất một số điểm nhằm

phối hợp và hỗ trợ có hiệu quả hơn trong lĩnh vực giảng dạy Xã hội học. Những điểm chính được nêu lên là: trong 5 năm tới, phần đầu có công trình phối hợp đặt nền móng cho sự phát triển Xã hội học ở Việt Nam trong giai đoạn tiếp theo; có sự phân công trách nhiệm trong công tác giảng dạy Xã hội học, Trung tâm Xã hội học – Tin học (Học viện Nguyễn Ái Quốc) sẽ đi sâu vào lĩnh vực Xã hội học chính trị; tổ chức những lớp bồi dưỡng kiến thức Xã hội học, đặc biệt trong lĩnh vực phương pháp Xã hội học, Ủng hộ đề nghị của Giáo sư Trương Lai, đồng chí Chung Á cho rằng sau cuộc tọa đàm cần có những hoạt động tích cực để sớm thành lập được Hội Xã hội học Việt Nam.

Giáo sư Vũ Khiêu và Phó tiến sĩ Đỗ Nguyễn Phương tỏ ý vui mừng và hoan nghênh cuộc gặp gỡ đầu tiên của những người quan tâm đến lĩnh vực nghiên cứu Xã hội học, một cuộc gặp gỡ “mặc dù chậm còn hơn không có”. Các đồng chí hy vọng rằng sự hợp tác chân thành giữa các cơ quan nghiên cứu, giảng dạy về xã hội học hứa hẹn sẽ đem lại nhiều kết quả trong những hoạt động trên lĩnh vực xã hội học ở Việt Nam sau này.

Tiếp đó, đại diện của các cơ quan và một số cán bộ nghiên cứu Xã hội học lâu năm đã phát biểu ý kiến xoay quanh những vấn đề đã được nêu ra trong các báo cáo chính. Các ý kiến đều bày tỏ sự sẵn sàng hợp tác trên lĩnh vực nghiên cứu và giảng dạy xã hội học, ủng hộ đề nghị về xúc tiến thành lập Hội Xã hội học Việt Nam, đồng thời từ góc độ của mỗi cơ quan, nêu ra những đề xuất cụ thể nhằm phối hợp hoạt động có hiệu quả hơn trong lĩnh vực này.

Những ý kiến trao đổi trong cuộc tọa đàm là sự đóng góp có ý nghĩa thúc đẩy quá trình hợp tác giữa những nhà xã hội học, những nhà hoạt động Khoa học và hoạt động thực tiễn có sự gắn bó chặt chẽ với bộ môn Xã hội học để phát triển ngành Xã hội học ở Việt Nam. Mối quan tâm của những người tham dự tọa đàm là ngay sau lần gặp gỡ này, cần sớm triển khai các hoạt động phối hợp trong thực tiễn.

P.V

ÁP DỤNG PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU MỚI TRONG KHẢO SÁT XÃ HỘI HỌC Ở NÔNG THÔN

Tiếp tục triển khai các mục tiêu của dự án VIE/88/P05, đầu tháng 6 vừa qua, Viện Xã hội học đã cử một đoàn cán bộ khoa học tiến hành khảo sát tại hai xã Văn Nhân và Hồng Minh thuộc huyện Phú Xuyên, tỉnh Hà Sơn Bình. Trong đó xã Văn Nhân được chọn như một địa bàn khảo sát chính và xã Hồng Minh là một địa bàn khảo sát đối sánh.

Nhiệm vụ của đợt nghiên cứu này là tìm hiểu về hệ thống chăm sóc sức khỏe và KHHGD địa bàn cơ sở nông thôn. Cụ thể, những vấn đề lớn sau đây được đặt ra:

- Thực trạng và hoạt động của trạm y tế xã
- Hoạt động của các thầy thuốc tư nhân
- Hoạt động của các thầy thuốc đông y
- Dịch vụ phân phối thuốc
- Hoạt động y tế ngoài xã
- Nhận thức của người dân về việc sử dụng các dịch vụ y tế trong xã.

Do yêu cầu phải định tính được vấn đề nghiên cứu, vì những hạn chế cụ thể của các phương pháp chuyên biệt khác và sau khi được sự huấn luyện của các chuyên gia Australia lần đầu tiên trong ngành xã hội học ở nước ta, phương pháp nghiên cứu sâu được áp dụng. Đây là một phương pháp khoa học đòi hỏi kỹ năng nghiên cứu cao, đảm bảo tính đồng bộ trong các thành tố và các giai đoạn khảo sát, từ nội dung nghiên cứu, cán bộ nghiên cứu đến đối tượng nghiên cứu. Chính vì thế, trong cuộc khảo sát này có các bộ phận xử lý văn bản, bộ phận phỏng vấn cá nhân, bộ phận phỏng vấn nhóm tập trung....

Nhờ tuân thủ các yêu cầu và nguyên tắc nghiên cứu khoa học, qua hai tuần làm việc với kỹ thuật mới, đoàn nghiên cứu đã thu được những kết quả bước đầu.

Giáo sư Trương Lai, Viện trưởng Viện Xã hội học, Chủ nhiệm dự án đã trực tiếp xuống địa bàn khảo sát để kiểm tra công tác của đoàn nghiên cứu và làm việc với lãnh đạo địa phương. Đồng chí đã ghi nhận những cố gắng của các cán bộ trong đoàn nghiên cứu, đồng thời bày tỏ sự cảm ơn phía địa phương đã tạo nhiều điều kiện thuận lợi cho đoàn nghiên cứu làm việc.

TRƯỜNG XUÂN

HỢP TÁC KHOA HỌC VIỆT NAM – LIÊN XÔ NGHIÊN CỨU ĐỀ TÀI “CÔNG NHÂN VIỆT NAM LAO ĐỘNG TẠI LIÊN XÔ”

Thực hiện chương trình hợp tác khoa học giữa Viện Xã hội học thuộc Viện Hàn lâm Khoa học Liên Xii và Viện Xã hội học thuộc Viện Khoa học Xã hội Việt Nam về đề tài: “Công nhân Việt Nam lao động tại Liên Xô” trong tháng 1 và 2 năm 1991, hai Viện đã phối hợp tiến hành cuộc điều tra Xã hội học về đề tài này tại một số nhà máy, xí nghiệp của Liên Xô ở các thành phố Leningrad, Iaroslav và Moskva.

Tháng 4 năm 1991, đoàn cán bộ Viện Xã hội học Liên Xô đã đến Việt Nam để cùng các đồng nghiệp Việt Nam thống nhất đánh giá các kết quả nghiên cứu đã thu được. Đoàn gồm hai nhà khoa học nữ là Phó tiến sĩ Andrêenkôva N.V, Trưởng ban Các vấn đề tập thể lao động; chủ nhiệm đề tài hợp tác và Phó tiến sĩ Vainôva V.Đ, thư ký khoa học của Viện Xã hội học Liên Xô. Trong thời gian làm việc tại Việt Nam, đoàn đã trao đổi với các đồng nghiệp Việt Nam về các kết quả nghiên cứu và đi tới sự nhất trí trong cách đánh giá, vì nhận thấy các số liệu hai phía thu được là giống nhau. Để nắm vững tình hình thực tế lao động của công nhân Việt Nam, đoàn đã đến thăm quan Nhà máy kẹo xuất khẩu Hải Hà, Nhà máy dệt 8 – 3. Đoàn cũng đã có buổi làm việc với Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội Việt Nam. Trong buổi làm việc, các nhà khoa học Liên Xô đã trao đổi với những người làm công tác quản lý lao động ở Việt Nam về các kết quả nghiên cứu, cũng như những vấn đề đặt ra trong sự nghiệp hợp tác lao động giữa hai nước

Qua thảo luận, cả hai phía Việt Nam và Liên Xô đều nhất trí cho rằng: sự nghiệp hợp tác lao động giữa hai nước là cần thiết, song cần phải có hình thức, quy mô mới cho phù hợp với tình hình hiện nay của từng nước; trong hợp tác cần chú trọng đáp ứng lợi ích của cá nhân người lao động, nhà máy và nhà nước; ngoại ngữ của công nhân là yếu tố quan trọng trong sự hòa nhập của công nhân hai nước. Hai bên nhận thấy cần tiếp tục hợp tác khoa học trong đề tài này.

Giáo sư Trương Lai, Viện trưởng Viện Xã hội học đã tiếp và trao đổi với đoàn về phương hướng hợp tác khoa học giữa hai Viện trong thời gian tới.

TÔN THIÊN CHIẾU